

Kukla Teatrının canlı kuklaları

Əslində bizim teatr adlı möcüzə ilə tanışlığımız uşaqların oynadığı oyunlardan (təsədufi deyil ki, teatr sanatının daha bir adı oyun, aktyorların ikinci adı isə oyunçudur) başlayır. O oyunlarda biz həm rejissoruq, həm də aktyor, həm taraf-müqabilik, həm də tamaşaçı və hətta tanqıçı da olmağımız mümkündür. Gündən-günə bu və ya digər oyunun qaydalarından məzmun yox, sadəcə forma dəyişiklikləri baş verdiyini hər birimiz xatırlaya bilərik. Eynilə teatrdakı kimi: tamaşadan-tamaşaya mütləq yeni çalarlar əlavə olunur, başqa cür mümkün deyil, teatr canlı sanətdir, aktyorun həyata, insanlara, dünyaya baxışı günbəgün dəyişdiyi kimi personajına münasibəti, onun dili ilə demək istədikləri də dünündən bu günə, bu gündən sabaha daha təkmil, daha mükəmməl və ya ən azı fərqli olur. Təəssüf ki, həyatın ən sərt üzünü, ən ağır sınaq imtahanını - aqlı və ya fiziki

imkanların məhdudluğunu - mütləq şəkildə, özü də çox erkən yaşda, hətta dünyaya göz açar-açmaz görüb-hiss edən uşaqlar da var. Onlar həyat-təbii bəzə digər bəzələri kimi oynamaq imkanından ya tamamilə, ya da qismən məhrumdurlar.

"Gözlə Bahar"ın "Oyuq"undan "Küllüca"yədək

Və belə uşaqlara "səhnə" adlı gerçəklikdə sehr, sehrdə gerçəklik oazisini bəxş edən bir məkan haqqında söhbətmiş. Azərbaycanca uşaq tamaşalarının pioneri vaxtilə ədəbiyyatımızda ilk uşaq dram əsəri olan Abdulla Şaiqin "Gözlə Bahar" pyesi əsasında qoyulan tamaşadır. Böyük ədibin adını daşıyan teatrın nəzdində fəaliyyət göstərən "Oyuq" və "Küllüca" uşaq teatr-studiyalarının, eləcə də "Oyun" teatr-studiyasının rəhbəri, Fəxri mədəniyyət işçisi Səida Haqverdiyeva-Əhmədzadə "Bahar" tamaşasının ("Əngəlləri səhnədən aşağı..." devisi altında gerçəkləşən sosial və teatr layihəsinə dəyər olan Mədəniyyət Nazirliyi ilə Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin məqsədi uşaqların istedad və bacarıqlarının üzə çıxarılmasına və cəmiyyətə inteqrasiyasına yol açmaqdır) məqsədinə sonbaşa baxaraq söyləyir: "Bu faktı və Abdulla Şaiqin irsinə xüsusi ehtiram və məhəbbəti mənəunluqla qeyd etdi.

Truppa artıq üçüncü dəfədir Abdulla Şaiqin əsərlərinə mürciat edir. Səida xanımla həmyar olduğumuz üzə çıxır ki, Abdulla Şaiqin əsərləri təkcə uşaqlar üçün deyil, ehtiyatlı uşaqlar üçün də çox ixtirəkarlıq manəyə yəqinə malikdir...

Bütün məşq boyunca Səida xanım uşaqlarla birlikdə səhnədə oldu. Yorulmadan, usanmadan hər birinə öz obrazının manəyünü bir daha izah etdi, bütün bunlar müvafiq musiqi seçimi ilə müşayiət olundu. Uşaqların lap kiçiyəşlən yorulduqca studiya rəhbərinə daha yavaş gələrek nəvəsi də umdlar və təbii ki, öpücüksüz qalmadılar, hətta qucağa da alındılar...

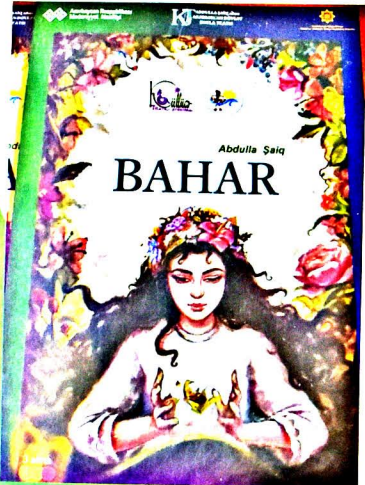
Həmsöhbətimiz qeyd edir ki, bu iki studiyanın uşaqları tamamilə fərqli sosial təbəqələrə aid valideynlərin övladları olsalar da, bu fərq onların gorkəmində hiss olunmur. Studiya rəhbəri olaraq Səida xanım təkcə yaradıcılıq deyil, sosial nailiyyətlərindən də bəhs

edir. Məsələn: "Oyuq" studiyasında bir valideynin əvvəllər qızını alit uşaqlarla naimki ünsiyyətdə olmağa, hətta onlara yaxınlaşmağa belə qoymaması kimi yolverilməz mənzərəni indiki həmin qızın alit uşaqlarla bir tamaşada iştirak etməsindən, onun anasının isə aqlı və fiziki məhdudiyətli uşaqlara sevgi ilə yanaşmağa başlamasından. Yeni uşaqların arasında alitliyi olan yoldaşlarına heç bir neqativ münasibət müşahidə etmək mümkün deyil. Hətta "Oyuq" studiyasının yaşca daha böyük üzvləri danışmaq imkanından məhrum yoldaşları ilə ünsiyyət qurmaq üçün iştirak dilini öyrənirlər. Şübhəsiz, teatrın həm də sosioloji missiya daşması baxımından bütün bunlar təkcə haqqında danışdığımız studiyalar və ya ümumilikdə Kukla Teatrı üçün deyil, bütövlükdə cəmiyyət üçün çox böyük qazanc və qələbədir. Və Səida xanım üçün bu uşaqların gələcəkdə aktyor olub-olmamağı vacib deyil. Vacib olan onların normal düşüncəli insan kimi böyümələri, bu uşaqların həyatı bu cür qayrama xüsusiyyətləri nəsilən-nəslə ötürəcəyi amildir.

"Küllüca"nın yaranma tarixçəsi keçən ilin iyun ayına təsadüf edir. Studiyanın ilk yoxlama tamaşası UAFA təşkilatı ilə birgə ərsayə gətirildikləri "Oyaq gözəl" olmuşdu. Yəddi il əvvəl "Oyuq" ərsayə gələnədə tamaşalarını xeyriyyə məqsədilə oynayırdılar. Zaldakı alit uşaqların səhnədə olmağı həvəsi Səida xanımın gözündən yayınmayıb. Bu müşahidələr onu düz 6 il məhz onların studiyasını açmaq haqqında fikirləşməyə sövq etdi. Belə bir işin çətinliyini anlayən həmsöhbətimiz teatrın direktoru Rəşad (Rəşad Əhmədzadə)



müallimlə məsləhətləşib. Əngəlli adamlara taraz münasibət xüsusiyyəti uşaq vaxtdan hər hansı əlavə xarici əşlamə olmadan inkişaf etdiyi üçün belə bir fəaliyyətin çətinliyindən o qədər də qorxmayıb. Buna misal olaraq real fakt dəmə: "Mənim bir dostum var idi, sonradan iflic olmuşdu. Bir dəfə mənə dedi ki, sən heç vaxt mənim xəstəliyim haqqında danışmırsan. Cavab vermişdim ki, mən sənin xəstəliyini görmürəm. Və bu qətiyyəni urək-dirək vermək anlamında deyirdi, mən doğrudan da onun xəstəliyini görmürdüm. Çünki mənim üçün gerçəkdan xəstə, alit o adamdır ki, onun ruhu, insanlara, dünyaya, həyata münasibəti neqativ üzərində qurulub, xəbəlistiyə köklənib."





Teatr onların gözü ilə

"Küllüca"nin üzvlərindən biri 11 yaşlı Ülvi Bayramovun teatra vurğunluğuna "Əsa" teatrının tamaşası təkan verib. Ulvida aktyorluğa böyük həvəslə yanaşı, özününtəqdim, özünə inanandan baxmağı bacarmaq kimi (əlbəttə, ifrata varammaq şartlı) vacib keyfiyyətlərin inkişaf etdiyini sezəmək çətin deyil.

"Oyuc"ulardan biri 8 yaşlı İlqar İbrahimidən "teatr" dedikdə hansı hissirləri keçirdiyini xəbər alıram. Deyir ki, teatr mənim üçün ürəkdir. Və əlavə edir ki, manca tamaşada göstərilənlər insanları səhv yoldan çəkəndirməyə xidmət etmirlər. Maraqlıdır ki, İlqarın teatra marağı teatr tamaşasının seyriyindən yox, bir kinofilmdə maskarad epizodu-nu gördükdən sonra yaranıb.

Baharın qaranquşları

Bu il bahar yurdumuza lap tez gəldi. Deyəcəksiniz, heç qış oldu ki... Haqlısınız... Və hətta "bu ayı söhbətin mövzusu-du" da deməyəcəm... Çünki o qadar da ayrı söhbətin



mövzusu deyil, demək olar, mətləb eyndi. O xüsusda ki, Kukla Teatrının "Oyuc" və "Küllüca" uşaq teatr-studiyalarının birlikdə arsayə gətirdikləri yeni "Bahar" tamaşasının süjetinə ekoloji fəlakətə, təbiətin durumuna biganəliyə (fəsilələrin nətərəz keçməsi də bununla bağlıdır) etiraz yanaşması, müvafiq çağırışlar əlavə edilib. Və bu əlavə baş verməyə bilməzdi. Ən əsası isə A.Şaiqin "Gözəl Bahar" mənşəm pьsesini səhnələşdirən və quruluş verən Səidə xanım bununla daha qələm ustasının yazı tərzinə və məramına heç bir zəlal gətirməyib, sadəcə çəğdəş dövrün çəqlməz gerçəkliyini uşaqların dili ilə səhnədə səsləndirib. Bu isə iqliqat vacib məqamdır - ətraf mühitə doğma münasibət lap erkən yaşlardan aşılanmalı, təlqin ediləməli, formalaşmalıdır.



Premyerada iştirak edən Abdulla Şaiqin qızı ədibin ev-muzeyinin direktoru Ülkar Abdulləyevanın xeyir-duası premyera sevincini daha da artırdı.

Süjətə görə dünyanı idarə edən Təbiət adlı padşah dörd övladının - Qış, Bahar, Yay və Payızın dünyaya dürrət münasibətini yoxlamaqdan ötrü özünü naxoşluğa vurub usulı-idarəni onların əlinə verdiyini bildirir və hər birinin yalnız üç ay hökmranlıq hüququ olduğunu unutmağa deyir. Qış çığallıya başlayır, deyir ki, mənim qar, boran, çovğun, şaxta kimi qüdrətimə üç ay bas etməz. Xülasə, çox çəkmir ki, Qışın Baharla mübarizəsi başlayır, Yayla Payız da Qış çığallığından çəkəndirməyə çalışırlar və fəsilələr gözəli baharın hüquqları

barpa olunur. "Bahar" tamaşasına aid yeganə iradəmi bəri başdan bildirmir ki, Qaranquş obrazlarını canlandıran yaraşlıq və bacarıqlı dörd yeniyetmə qızın libaslarının qaranquş obrazı ilə o qadar da uyğunluq təşkil etmədiyini görürdü - onların əlbəsi qaranquşdan, yəni yazın müjdəçisindən daha çox Meri Poppinsin müjdəçilərini andırırdı.

Ümumilikdə isə "Bahar" səhnə əsəri ilk dağıqlardan tamaşaçıları əvvəl parlaqlığı ilə cəlb edən, daha sonra heyran qoyan, davamında ibratəməz anımlar "pıçıldayan" tamaşalardandı. Başqa sözlə, parlaqlığın, əlvanlığın ilkin təassüratını uyğun məzmunla təmləşdirən, bütövləşdirən bir sənət əksiyədir. Dağıq mizanlar, kifayət qədər uğurlu rol bölgüsü, uşaq bəstəkarlarımızın bəstələri və xalq



musiqisindən ibarət əladən əla musiqi (bəstəkarlar Rəyə Hüseynova və əməkdar artist Vüqar Cəmalzadə) və gözəxsayan, mükəmməl səhnə tərtibatları (quruluşçu rəssam Fəxri mədəniyyət işçisi İqbal Əliyev), uşaqların səhnədə özlərini rahat hiss etmələri, obrazlarının istər qeyri-adi libaslarına (Külək, Bulud, Boran, Sün, Günəş, Ağac, Ceyran, Cüca və Təbiətin digər əsrərarəngiz varlıqları) uyğun davranışlarını, istərsə də sözlərini səmmi, təbii, inandırıcı şəkildə təqdim etmələri tamaşaşının əvvəlindən sonuna kimi üzündəki məmnunluq təbəssümünü itməyə qoymadı, zəldə tam gerçəkəndən bahar fəslinin nəfəsi, ovqatı duyuldu - sevgimizi bəzən "canlı kuklalar" deyərək bildirdiyimiz sevimli uşaqların bacarıqlarını üzə çıxaran müdrik böyüklərin sayısında... ♡

Samirə Behbudqızı